

کۆماری عێراق
هه‌ریمی کوردستان
سه‌رۆک

بریار

ژماره (8) ی سائی 2023

به‌پیی ئه‌و ده‌سه‌لاته‌ی پیماندراره‌ له‌ برگی (یه‌که‌م) ی ماده‌ی (ده‌یه‌م) له‌ یاسای سه‌رۆکایه‌تییه‌ی هه‌ریمی کوردستان ژماره (1) ی سائی 2005 ی هه‌موارکراو و پالپشت به‌ یاساکارییه‌ی په‌رله‌مانی کوردستان که له‌ دانیشتنی ئاسایی ژماره (1) ی رۆژی 2023/3/1 کردووویه‌تی، بریارماندا به‌ ده‌رکردنی:

یاسای ژماره (8) ی سائی 2022
یاسای گرتنی کالای قاچاغ و قه‌ده‌غه‌کراو له‌ مامه‌نه‌ پیکردن
له‌ هه‌ریمی کوردستان - عێراق

ماده‌ی (1):

بۆ مه‌به‌ستی حوکمه‌کانی ئه‌م یاسایه‌، ئه‌م زاراوه‌ و ده‌سته‌واژانه‌ی خواره‌وه‌ ماناکانی به‌رامبه‌ریان ده‌گه‌یه‌نن:-

یه‌که‌م: هه‌ریم: هه‌ریمی کوردستان - عێراق.

دووهم: ئه‌نجومه‌ن: ئه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌ریم.

سێیه‌م: کالای قاچاغ: هه‌ر کالایه‌که‌ که له‌ ده‌ره‌وه‌ی یاسا و ریکسازیه‌ی کارپیکراوه‌کان له‌ هه‌ریم، به‌بی جیبه‌جیکردنی پابه‌ندی رهم و باجی گومرگی، هاورده‌ و هه‌نارده‌ ده‌کریت، یان هیئان و بردنی پیه‌وه‌ده‌کریت.

چوارهم: کالای قه‌ده‌غه‌کراو: هه‌ر کالایه‌که‌ که به‌پیی یاسا به‌رکاره‌کانی هه‌ریم، له‌ ریکگی لایه‌نه‌ پیه‌وه‌نیداره‌کانه‌وه‌ مامه‌له‌ و ئالوگۆر پیکردنی له‌ بازاره‌کانی ناوخۆی هه‌ریمدا، قه‌ده‌غه‌ ده‌کریت.

پینجه‌م: لیژنه: ئه‌و لیژنه‌ تایبه‌تمه‌نده‌یه‌ که به‌پیی حوکمه‌کانی ئه‌م یاسایه‌ پیکده‌هیندریت.

ماده‌ی (2):

هه‌ردوو وه‌زاره‌تی ناوخۆ و کاروباری پيشمه‌رگه‌، ده‌زگای ئاسایشی هه‌ریم و به‌رپیه‌به‌رایه‌تی گشتی گومرگه‌کان، ده‌سه‌لاتیان هه‌یه‌ بۆگرتنی:-

یه‌که‌م: ئه‌و کالایانه‌ی که بۆ قاچاغپیکردن ئاماده‌کراون له‌ گه‌ل ئامرازی به‌کارهاتوو له‌ گواستنه‌وه‌یاندا.

دووهم: کالای قه‌ده‌غه‌کراو له‌ گه‌ل ئامرازی به‌کارهاتوو له‌ گواستنه‌وه‌یاندا.

ماددهی (۳):

یهکههه: له ههر پارێزگا و ئیدارهیهکی سهر به خۆ، لیژنهیهک به سهروکایهتی جیگری پارێزگاریان جیگری سههریه رشتیاری ئیدارههی سههر به خۆ و به ئەندامیتهی نوینهری ههریهک له وهزارهتهکانی ناو خۆ، کاروباری پیشمههرگه، دارایی و ئابووری، بازرگانی و پیشهسازی، کشتوکال و سههرچاوهکانی ئاو، تهندروستی، دهزگای ئاسایشی ههریم و داواکاری گشتی، پیکدیته.

دووهم: لیژنه ئەم ئهرکانهی خوارهوه له ئەستۆ دهگریته:-

- ۱- وهگرتهی ئەو کالایانهی به پێی حوکمی ماددهی (۲) ی ئەم یاسایه گیراون.
- ۲- خهملاندنی به های کالای گیراو، به پێی نرخێ بازار، به هه ماههنگی له گهه لایه نه په یوه ندیاره کان.
- ۳- پرا دهستکردنی کالای گیراو به فهرمانگهی په یوه ندیدار.
- ۴- دهست به سهرداگرتن و فروشتهی ئەو کالایانهی گیراون، و به ها که یان له (۵,۰۰۰,۰۰۰) پینچ ملیون دینار که مته، و دابهشکردنی بری به رامبه ره که یان به پێی حوکمهکانی ئەم یاسایه، و په وانه کردنی ئەو کالایانهی به ها که یان له و بره زیاتره بۆ دادگای گومرکی تایبه تمه نه.
- ۵- فروشتهی ئەو کالایانهی گیراون، به زیادکردنی ئاشکرا ده بیته، به پێی حوکمهکانی یاسای ژماره (۱) ی سالی (۲۰۲۱) یاسای فروشتهن و به کریدانی مولک و مالی ده ولته له ههریمی کوردستان - عیراق، ئەگه بۆ لیژنه یه کلایی بووه وه که کالای قاچاغی یان بۆ قاچاغی ئاماده کراون.
- ۶- فروشتهی ئامرازی گواستنه وهی کالای گیراو به زیادکردنی ئاشکرا، به پێی حوکمهکانی یاسای بهرکار له ههریم، پاش ئە وهی حوکمی ده رچوو له داوای په یوه ست به کالای گیراو په ی بنه وه رده گریته.
- ۷- په وانه کردنی قاچاغی و ئەو که سهی مامه له به کالای قه ده غه کراو ده کات و شو فیری ئامرازی گواستنه وهی کالای گیراو و ئە وهی له گه لیاندا به شدار بووه، بۆ دادگای گومرکی تایبه تمه نه، و له پراگرتن ئازاد نا کرین تا وه کو حوکمیکی بنه ره له داوا که یاندا ده رنه چیت.
- ۸- خه رجکردنی پاداشت و ئەو برانهی له ههردوو ماددهی (۵ و ۶) ی ئەم یاسایه دا هاتوون بۆ که سانی شایسته، پاش ئە وهی حوکمه که په ی بنه وه رده گریته.

سێیههه: سهروکی لیژنه دهسهلاتی پیاده کردنی حوکمی ماددهی (۱۹۴) یه که م/ب) له یاسای گومرکی ژماره (۲۳) ی سالی (۱۹۸۴) ی ده بیته، بۆ مه به ستی جیه جی کردنی حوکمهکانی ئەم یاسایه.

ماددهی (۴):

ئەو کالایانهی به قاچاغ ها ورده یان هه نارده کراون، و له ماددهی (۱۹۵) یه که م) ی یاسای گومرکی بهرکاردا هاتوون، و به ها که یان (۵,۰۰۰,۰۰۰) پینچ ملیون دینار یان زیاتره په وانهی دادگای گومرکی تایبه تمه نه ده کرین.

ماددهی (۵):

یهکه م: هه والدر و نهو که سانهی کالای قاچاغ یان قهدهغه کراو ئاشکراده کهن یان دهیگرن، پاداشتیکی داراییان پیده به خشریت، به پیژهی (۲۰%) بیست له سهدی بری به رامبه ریان به های کالای ده سنبه سهرداگیراو، دوا ی ده رچوونی حوکی بنپر له لایهن دادگای تایبه تمه نده وه.

دووهم: پاداشتی هاتوو له برگی (یه که م) ی نه م ماددهیه به پیی نه م پیژانهی خواره وه دابهش ده کریت:-

۱- (۵۰%) په نجا له سهدی بو هه والدر.

۲- (۵۰%) په نجا له سهدی بو نهو که سانهی هه ستاون به ئاشکراکردن و گرتنی کالاکه.

سییه م: له حالتهی نه بوونی هه والدر، ته وای بری نهو پاداشتهی له برگی (یه که م) ی نه م ماددهیه دا هاتوو ده به خشریت نهو که سانهی هه ستاون به ئاشکراکردن و گرتنی کالاکه.

چوارهم: پیژهی (۸۰%) هه شتا له سهدی به های نهو کالایانهی به پیی حوکه کانی نه م یاسایه ده ستیان به سهردا گیراو، وه ک داهاتیکی کو تایی بو ژمیهری گه نجینهی گشتی تو مارد کریت.

ماددهی (۶):

یهکه م: وه زارتهی دارایی و ئابووری بری نهو پاداشتهی به پیی حوکه کانی ماددهی (۵) ی نه م یاسایه خه رج ده کرین، سه بارهت بهو کالایانهی له لایهن وه زارتهی بازرگانی و پیشه سازی له ناو ده برین و شیایو فروشتن نین، له نه ستو ده گریت.

دووهم: وه زارتهی بازرگانی و پیشه سازی، ده توانیت به پیی حوکی یاسا به رکاره کانی هه ریم، ره فتار به کالای قاچاغ یان قهدهغه کراو بکات، به هه نارده کردنیان یان له ناو بردنیان.

ماددهی (۷):

یهکه م: بری به رامبه ره کانی فروشتنی نهو کالایانهی حوکه کانی نه م یاسایه ده یانگریته وه، لای بانکیکی حکومی به ناوی لیژنه وه نه سپارده ده کرین، تا حوکی داوای په یوه ست بهو کالایانه پلهی بنپر وه رده گریت.

دووهم: دوا ی نه وهی حوکی ده رکراو له داوای په یوه ست بهو کالایانهی دهستی به سهرداگیراو پلهی بنپر وه رده گریت، به م شیوهیهی خواره وه ره فتار کاری بهو بری به رامبه ره ی که له برگی (یه که م) ی نه م ماددهیه دا هاتوو نه نجام ده دریت:-

۱- نه گه ر حوکه درا به ده ست به سهرداگرتنی کالاکه، نهوا به پیی یاسای به رکار له هه ریم ره فتار کاری له گه لدا ده کریت.

۲- نه گه ر حوکه درا به گه پاندنه وهی کالاکه بو خاوه نه کهی، نهوا بری به رامبه ره ی فروشتنه کهی بو ده گه پیندریته وه و ئامرازی گواستنه وهش بو خاوه نه کهی ده گه پیندریته وه.

۳- سوودی بری بهرامبهری ئەو کالایه‌ی که له برگه‌ی (یه که م) ی ئەم مادده‌یه‌دا هاتوو و له بانکدا سپێردراوه، به‌ناوی شاره‌وانی په‌یوه‌ندی‌دار له پارێزگا و ئی‌داره‌ سه‌ربه‌خۆکان تۆمار ده‌کریت.

مادده‌ی (۸):

دادگای گومرکی تایبه‌تمه‌ند به‌ شیوه‌ی خیرا ده‌روانیته‌ ئەو داوایانه‌ی حوکمه‌کانی ئەم یاسایه‌ ده‌یانگرتیه‌وه.

مادده‌ی (۹):

پێویسته‌ له‌سه‌ر ئەنجومه‌نی وه‌زیران و لایه‌نه‌ په‌یوه‌ندی‌داره‌کان حوکمه‌کانی ئەم یاسایه‌ جێبه‌جێ بکه‌ن.

مادده‌ی (۱۰):

وه‌زیری ناو‌خۆ به‌ هه‌ماهه‌نگی وه‌زیری دارایی و ئابووری رێنمایی پێویست بۆ ئاسان جێبه‌جێکردنی حوکمه‌کانی ئەم یاسایه‌ ده‌رده‌کات.

مادده‌ی (۱۱):

کار به‌ ده‌قی هیچ یاسا یان بریارێک ناکریت که له‌گه‌ڵ حوکمه‌کانی ئەم یاسایه‌دا ناکۆک بیت.

مادده‌ی (۱۲):

ئەم یاسایه‌ له‌ پێکه‌وتی بلاو‌کردنه‌وه‌ی له‌ پۆژنامه‌ی فه‌رمی (وه‌قایعی کوردستان)دا جێبه‌جێ ده‌کریت.

هۆیه‌کانی ده‌رچوواندن

بۆ رێگرتن له‌ قاچاغ‌چیتێ و له‌ پیناو ده‌ستبه‌سه‌رداگرتنی ئەو کالایانه‌ی مامه‌له‌کردنیان له‌ بازاره‌ ناو‌خۆییه‌کاندا قه‌ده‌غه‌کراوه، و به‌مه‌به‌ستی ئاشکراکردنی ئەو تاوانانه‌ی حوکمه‌کانی ئەم یاسایه‌ ده‌یانگرتیه‌وه، ئەم یاسایه‌ ده‌رچوویندرا.

نیچیرقان بارزانی

سه‌رۆکی هه‌ریه‌می کوردستان

هه‌ولێر

۲۰۲۳/۴/۳